

Discurs de la doctora Montserrat Casas a l'acte de presa de possessió com a Rectora de la Universitat de les Illes Balears

En el moment de la renovació del meu mandat com a Rectora de la UIB, vull que les meves primeres paraules siguin d'agraïment a tota la comunitat universitària pel suport al projecte que hem dut a terme durant aquests quatre anys. Gràcies als estudiants, al personal d'administració i serveis i al professorat per la feina feta i pels suggeriments i crítiques realitzats al llarg del mandat i durant la campanya electoral, que hem recollit i que serviran per millorar la nostra gestió dels propers anys. Volem que el projecte que avui iniciam sigui compartit per tots els universitaris.

Permeteu-me fer palès el meu més sincer agraïment a tots els membres del Consell de Direcció que m'han acompanyat durant aquests anys de feina intensa, i també d'il·lusió per poder aconseguir les fites marcades. D'una manera especial vull donar les gràcies als membres de l'equip que han decidit retornar a la seva dedicació docent i investigadora: el doctor Martí March, el doctor Federico Garau, el doctor Jordi Lalucat, el doctor Josep Lluís Ferrer, el doctor Cels Garcia i el doctor Antoni Lull. No vull oblidar-me tampoc d'aquells que deixaren ja fa un temps la seva activitat de gestió, els doctors Josep Servera, Joan de Pedro i Nicolau Dols, ni dels qui durant aquests anys han ocupat càrrecs de govern; a tots, el meu sincer agraïment.

Ara comença una nova etapa que ha de permetre culminar algunes de les fites ja iniciades i assumir nous reptes per situar la UIB entre les millors universitats espanyoles, un viatge en el qual m'acompanyarà un nou equip que ha acceptat el repte amb generositat i sentit institucional. Podeu estar segurs que dedicarem tots els nostres esforços a culminar la implantació dels estudis adaptats a l'espai europeu amb garanties de qualitat, incrementant la seva projecció internacional, a consolidar la UIB com una de les millors universitats de recerca de l'Estat i a refermar la seva posició com un actor destacat de la vida cultural a les Illes Balears. Però tot això ho volem fer millorant les condicions de treball de tots els membres de la comunitat universitària i fent-los partícips d'un projecte obert, que es nodreix de la veu de tots, ja que només així pot tenir possibilitats d'èxit.

He passat 38 anys de la meva vida lligada al sistema universitari, 28 dels quals a la UIB, i la meva primera lleialtat és amb la institució i amb les persones que formen la comunitat universitària, per això vull agrair als anteriors rectors que avui m'acompanyen el seu llegat, i vull tenir un record especial per a tots aquells que dedicaren a la nostra universitat el millor temps de la seva vida i ja no poden ser entre nosaltres. A tots ells també els devem el que som i el que tenim possibilitats de ser. Tampoc no puc oblidar el compromís amb la societat a la qual servim, i en aquest àmbit voldria fer un esment especial al Consell Social i al seu president, el doctor Felicià Fuster. Gràcies per haver volgut conèixer la Universitat, per haver-la donada a conèixer i per haver-nos ajudat a establir ponts amb el teixit empresarial.

És amb aquest esperit de servei que durant aquests quatre anys hem encarat, amb encerts i errades, la reforma docent de l'espai europeu. Ara la UIB té 32 graus, 33 màsters i 26 programes de doctorat, 11 dels quals han obtingut la menció de qualitat, adaptats a la nova metodologia d'ensenyament-aprenentatge. Els primers beneficiaris del canvi són els nostres estudiants, raó de ser de l'activitat universitària, que són i han

de ser el centre del procés d'aprenentatge. Com a universitat de totes les Illes Balears ens sentim orgullosos del compliment dels nostres compromisos amb les seues universitàries de Menorca i d'Eivissa i Formentera, especialment de l'increment del nombre d'estudiants que ha representat la impartició de les noves titulacions de grau. La necessària ampliació de les infraestructures, especialment a la Seu d'Eivissa i Formentera, i els suggeriments dels consells assessors, ens ajudaran a anar decidint la implantació selectiva d'altres possibles estudis.

Però en un món globalitzat l'activitat universitària no té raó de ser sense una clara projecció internacional. L'acreditació d'haver fet una part dels estudis en una universitat d'un altre país és, per als joves graduats, el millor passaport per poder accedir a un lloc de treball, i tenir estudiants o membres permanents de la comunitat universitària d'altres països és un dels elements de qualitat d'una institució. Aquests quatre anys s'ha incrementat el nombre d'estudiants i també la projecció internacional de la UIB. Any rere any han crescut els estudiants d'intercanvi que trien la nostra universitat i també els que vénen d'altres països a fer un màster o un doctorat a la UIB. Són ja el 14% dels nostres estudiants de postgrau. Indicadors que són reconeguts internacionalment com a índexs de qualitat de l'activitat docent universitària, però que difícilment podrem mantenir sense un suport adequat que hauria de venir donat per un contracte programa amb el Govern de les Illes Balears que ens permeti racionalitzar el finançament de la nostra universitat.

Cal reconèixer l'esforç fet per la Comunitat Autònoma, amb un increment pressupostari durant els dos primers anys de la legislatura, i el suport en l'àmbit de les infraestructures que ha permès dur a terme la construcció del nou edifici d'instituts universitaris, l'ampliació del Centre de Tecnologies de la Informació i la finalització de la rehabilitació de Can Oleo, edifici emblemàtic de la nostra universitat a Palma. Malauradament la situació de crisi que ha causat la disminució pressupostària dels dos darrers anys fa difícil poder afrontar un procés en el qual totes les diplomatures s'han transformat en estudis de grau de quatre anys de durada, i és encara més complicat assumir els reptes de nous estudis que sens dubte serien beneficiosos per a la institució i per a la mateixa comunitat autònoma. Estam segurs que amb el diàleg constant amb l'Administració trobarem la millor solució per a totes i cada una d'aquestes qüestions.

Mantenir i incrementar l'atractiu internacional de la nostra universitat vol dir també tenir les infraestructures necessàries. Per això seguirem impulsant un campus més sostenible, amb més serveis i facilitats d'allotjament. Estam segurs que l'aprovació de la nova planificació ens facilitarà el camí per aconseguir-ho. El futur edifici Interdepartamental permetrà també que alguns estudis s'ubiquin millor, però és imprescindible substituir l'edifici prefabricat, que ha superat àmpliament la vida útil de disseny, i aconseguir finançament per a la biblioteca general del campus i per a la rehabilitació de l'edifici Sa Riera. Projectes en els quals hem treballat els darrers anys i que són necessaris per a la UIB.

No sols la millora del campus físic és important, sinó també la del campus virtual per a la difusió dels continguts educatius, de recerca i d'innovació: volem seguir incrementant els avenços ja iniciats amb el web institucional, el desenvolupament de CanalUIB, la virtualització de les aules informàtiques i la racionalització dels procediments administratius per a una correcta implantació de l'Administració digital.

Donar una ubicació adequada al postgrau és un dels objectius en part assolits en la darrera convocatòria del Campus d'Excel·lència amb el programa Innocampus, per al desenvolupament del qual esperam que el Govern de la Comunitat Autònoma ens pugui donar facilitats, ja que s'ha de constituir la nova escola de doctorat amb la participació d'empreses innovadores i de projecció internacional, fent una aposta clara pels màsters professionals i per aquells que siguin programes de formació dels nous doctorats amb menció d'excel·lència. D'això dependrà en gran part la continuïtat de la UIB com una universitat amb una dimensió acadèmicament sòlida.

Les missions fonamentals de la universitat són la creació de coneixement, la seva transmissió en el procés de formació i l'aplicació d'aquest coneixement a l'entorn creant riquesa amb el procés d'innovació. Dur-les a terme amb garanties d'èxit no és fàcil, i m'agradaria fer palès el fet que el sistema universitari espanyol és dels més eficients del món. El nostre país dedica l'1,35% del PIB a recerca i desenvolupament, percentatge que és lluny del 2,1% de França, del 2,5% d'Alemanya o del 2,7% dels Estats Units. Malgrat tot, som la novena potència mundial quant a productivitat científica i, si miram la productivitat per habitant en funció de la despesa en R+D, només som superats en eficiència per tres països.

Aquesta situació és més acusada a les Illes Balears, que amb molt poca tradició en les activitats de R+D+I, hi continuam dedicant el percentatge del PIB més baix de tot l'Estat. Per això, m'agradaria destacar l'esforç dels investigadors de la UIB, que han aconseguit que l'impacte de la seva recerca en el període 2004-2008 estigui un 33% per damunt de la mitjana ponderada d'un rànquing mundial on hi ha representats un total de 15.043 universitats i centres de recerca. Som també la segona universitat espanyola quant a publicacions en col·laboració amb investigadors d'altres centres internacionals, i ocupam la sisena posició quant a qualitat i cites de la nostra recerca. En alguns camps de recerca, la UIB presenta resultats encara més envejables, i destaca especialment en àmbits com les ciències geològiques i mediambientals, la física, la química i altres ciències socials.

Sabem que hem de donar més reconeixement i visibilitat a la recerca que fem, especialment en els àmbits jurídicosocials i d'humanitats, però jo diria que la UIB ha complert, i amb escreix, donant un clar exemple d'eficiència i eficàcia amb l'obtenció d'uns resultats que contrasten amb el seu nivell de finançament. No és que els diners produeixin ciència, com deia Mario Bunge, però sense finançament la ciència s'esmoreix, i mantenir les posicions de competitivitat actuals no serà possible si en un futur immediat no es dona prioritat als programes d'atracció i retenció de talent, les convocatòries de projectes i de suport als grups de recerca. Només així podrem treballar en les mateixes condicions que els investigadors d'altres comunitats autònomes de l'Estat i podrem ser competitius de forma sostinguda en el marc nacional i internacional.

És veritat que el sistema universitari espanyol no ocupa el lloc que li correspondria quant a la seva missió de transferència i innovació, però també cal remarcar que l'evolució del nombre de patents ha crescut de manera sostinguda des de l'any 1995. Som un país amb poca cultura innovadora, però no tots els nostres defectes provenen del sistema universitari, tot i que també ha de millorar. La universitat posa les bases del sistema de transferència i innovació d'un país amb la formació de doctors. A Espanya el 3,6% dels estudiants que finalitzen el grau fan el doctorat, malgrat que a Alemanya són

el 7,2%, això ens situa en el vuitè lloc dels països europeus. El 96% dels doctors del nostre país tenen feina i el 70% treballen en l'àmbit de la recerca, però només el 16% treballen en el món empresarial, i el resultat d'això és que per cada mil treballadors a les empreses espanyoles només hi ha 3 investigadors, mentre que a les empreses alemanyes n'hi ha 6, i a les finlandeses, 13. O dit d'una altra manera, la despesa en R+D del món empresarial a Espanya és del 56% i a Alemanya és del 70%. Incrementar el nombre de doctors a les empreses és un dels objectius bàsics per augmentar la competitivitat i millorar la balança del mercat exterior de productes d'alta tecnologia.

Cal destacar que en aquest aspecte la UIB ha recorregut un llarg camí. Amb una cartera de 41 patents, de 18 de les quals s'ha concedit una llicència a empreses, la Universitat de les Illes Balears necessita 22 investigadors per sol·licitar una patent, quan la mitjana espanyola és de 39. Això també ha permès la creació de 14 empreses derivades. En tot aquest procés de valorització de la recerca, que tenim com a objectiu prioritari seguir impulsant, hi té sempre un paper molt important la Fundació Universitat-Empresa, la col·laboració amb el ParcBIT i les sinergies amb el món empresarial, que sens dubte es veuran intensificades amb la creació del nou laboratori Universitat-empresa, concedit pel Govern de les Illes Balears amb fons estatutaris, i la ubicació de diferents grups de recerca al nou edifici del ParcBIT, que ja està en fase avançada de construcció.

No és menys important l'impacte de la nostra universitat com a font de formació i de cohesió social. Des de la seva creació, l'any 1978, la UIB ha posat més de 40.000 nous titulats al mercat, i la seva activitat global té un impacte econòmic important, tal com ha destacat recentment l'informe de l'Instituto Valenciano de Investigación Económica (IVIE). La UIB va generar en total, l'any 2009, el 0,91% del PIB de les Illes Balears i l'1,41% dels llocs de treball, i tenint en compte que els titulats superiors tenen llocs de treball més ben remunerats i paguen més impostos, només per aquest concepte els darrers deu anys la UIB ha retornat 3,7 euros per cada un dels que hi ha invertit l'Administració pública.

Som conscient que el context econòmic és advers, però ara, més que mai, cal invertir on es genera el coneixement i no considerar l'educació i la recerca com una despesa, ben al contrari. En aquest sentit, podem fer nostres les paraules de Joan Guinovart (president de la Confederació de Societats Científiques d'Espanya) «Si creuen que la recerca i l'educació són cares, poden provar amb la ignorància i la mediocritat». Per això demanem un diàleg i un compromís amb el Govern de les Illes Balears i amb el teixit econòmic i social que ens permeti assolir el finançament que requereix una universitat innovadora i creativa, i portar la UIB al lloc que li correspon. Tindran en mi i en el meu equip uns col·laboradors lleials i perseverants que saben que el camí és llarg, però que no defalliran en el seu impuls d'aconseguir que la UIB sigui encara més reconeguda com una bona universitat en docència, recerca i innovació, i un dels pilars fonamentals del progrés cultural, econòmic i social de les Illes Balears.

La universitat, com a servei públic, no és patrimoni exclusiu dels universitaris, sinó de tota la societat. Cal remarcar que des de la celebració dels actes del trentè aniversari, la UIB s'ha convertit en un actor cultural important de les Illes Balears; seguirem treballant per complir la nostra responsabilitat en la difusió del coneixement universal, i especialment d'aquell que configura la nostra identitat com a poble, la nostra cultura i la nostra llengua, de la qual som la institució oficial consultiva per mandat estatutari. Això és especialment important i no incompatible amb un procés d'internacionalització. No

escatimarem esforços per incrementar l'impacte social de la UIB a les Illes Balears i la seva presència activa nacionalment i internacionalment.

S'ha donat un impuls a la promoció del professorat i hem facilitat el relleu generacional progressiu, però ara ens cal la incorporació al sistema universitari de nous docents i investigadors, i les infraestructures necessàries per poder garantir l'acreditació dels estudis que impartim. Seguirem impulsant la formació integral dels nostres estudiants per formar ciutadans participatius i crítics, compromesos i implicats en la millora del seu entorn i a aconseguir una societat més justa. Conscients que darrere cadascuna de les fites que aconseguim la universitat hi ha sempre la feina imprescindible del personal d'administració i serveis, intensificarem el procediment per reconèixer la feina feta a aquest col·lectiu que, de manera discreta, garanteix el correcte funcionament de la universitat.

Aquests objectius s'han recollit, com no podia ser d'altra manera, al projecte de Campus d'Excel·lència Internacional Pirineus-Mediterrània: Sostenibilitat turística, aigua i recerca avançada, que impulsam conjuntament amb la Universitat de Girona, l'Institut Català de Recerca de l'Aigua i el Consell Superior d'Investigacions Científiques. Un projecte que neix amb el compromís del Govern de les Illes Balears i de la Generalitat de Catalunya al qual se sumen les universitats de Lleida, Perpinyà Via Domicia i de París VI, a més de 70 institucions científiques, polítiques i empresarials. Crec que és un bon exemple de la col·laboració pública-privada, que amb el suport de les fortaleses de les institucions i els respectius entorns ha començat a donar fruits, que en el futur seran beneficiosos per a tothom.

En nom meu i de l'equip que m'acompanya, gràcies a tota la comunitat universitària per haver-nos fet confiança per poder ser per segona vegada al capdavant del govern de la UIB. Us deman la vostra ajuda, la vostra complicitat i la vostra crítica per dur endavant un projecte que farà créixer la nostra universitat. Podeu estar segurs que tractaré amb totes les meves forces de no defraudar-vos.

El meu agraïment a tots els representants de les institucions públiques i privades per haver volgut participar en aquest acte tan rellevant per a la comunitat universitària. La seva presència aquí és una mostra més del seu suport a la Universitat de les Illes Balears, una institució que, gràcies a l'esforç de tots, ha assolit una bona posició en l'àmbit nacional. Per mantenir i millorar el que ja hem aconseguit és imprescindible la convergència d'esforços. Només així podrem contribuir perquè les Illes Balears surtin reforçades de la crisi, com una comunitat autònoma atractiva per al talent, per a les inversions i per a les apostes de futur.

Moltes gràcies.